

אָחָא, כָּל אֶחָד וְאֶחָד יֹאמֶר דְּבַר קָשׁוּר לְתוֹרָה, וְגַלְף.

פָּתַח רַבִּי חִיָּיא וְאָמַר, (ישעיה מה) הֲרַעִיפוּ שָׁמַיִם מִמַּעַל וְגוֹ'. הַפְּסוּק הַזֶּה הוּא סוּד שֶׁל חֻכְמָה שֶׁלְּמַדְנֵנוּ מִהֶמְגֻנְוֵהָ הַקְּדוּשָׁה. הֲרַעִיפוּ שָׁמַיִם מִמַּעַל, מָה זֶה הֲרַעִיפוּ? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים לב) יַעֲרֵף כַּמָּטֵר לִקְחִי. וְעַל הַצַּד שֶׁל הַמָּטֵר שֶׁהוּא הַמְּזוּזָן שֶׁל הַכֹּל הוּא אָמַר. וְעַל כֵּן כָּל עֵינֵי הָעוֹלָם מִצְפִּים לְקַדוּשׁ־בְרוּךְ־הוּא לְמִזְוֹנֹתָ, מִשּׁוּם שֶׁהוּא נוֹתֵן מְזוּזָן לְכָל וְזֵן אֶת הַכֹּל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר עֵינֵי כָל אֱלֹהִים יִשְׁבְּרוּ וְגוֹ'.

וְאִם תֵּאמַר שֶׁבְּמִקּוֹם הַזֶּה שֶׁנִּקְרָא שָׁמַיִם הַדְּבָר תְּלוּי - הֲרֵי שֶׁגִּנְנוּ, שֶׁלֹּא בְּזִכּוֹת הַדְּבָר תְּלוּי, וְזִכּוֹת הֲרֵי פְּרֻשָׁה זֹו צְדָקָה. וְתַרְגּוּם שֶׁל צְדָקָה - זְכוּת. וְזִכּוֹת וְשָׁמַיִם זֶה דְּבָר אֶחָד, וְכָאן הֲרַעִיפוּ שָׁמַיִם. (ואם תאמר בו תלוי) כְּתוּב מִמַּעַל, מִמַּעַל וְדָאִי. מִהֶעֱתִיק הַקְּדוּשָׁה זֶה בָּא, וְלֹא מֵאוֹתוֹ מְקוֹם שֶׁנִּקְרָא שָׁמַיִם, וְנִקְרָא זְכוּת, אֲלֵא מִמַּעַל דְּיוֹקָא

וְשִׁחְקִים יִזְלוּ צְדָק. שֶׁכֵּשׁ שָׁמַיִם נוֹטֵל אוֹתוֹ מִמַּעַל מֵאוֹתוֹ מְקוֹם עֲלִיזָה שֶׁשׁוֹרָה עָלָיו, אֲזִי שִׁחְקִים יִזְלוּ צְדָק. מִי הַשִּׁחְקִים? זֶה הַמְּקוֹם שֶׁטוּחְנִים מִן לְצַדִּיקִים. וּמִי הֵם? נִצַּח וְהוּד, שֶׁהֵם וְדָאִי טוּחְנִים מִן לְצַדִּיקִים. לְמִי? לְאוֹתוֹ מְקוֹם שֶׁנִּקְרָא צְדִיק, שֶׁהֲרֵי הֵם טוּחְנִים אֶת אוֹתוֹ הַמֵּן שֶׁבָּא מִלְּמַעְלָה, וְכָל אוֹתוֹ טוֹב מִתְּכַנְס בְּתוֹכָם לְמַת אוֹתוֹ לְדַרְגָּה שֶׁל צְדִיק, כְּדִי שִׁיתְּבָרְכוּ צְדָק מֵאוֹתָהּ נְזִילָה שֶׁלָּהֶם, וְעַל זֶה טוּחְנִים מִן לְצַדִּיקִים. מִי הֵם הַצַּדִּיקִים? זֶה צְדִיק וְצְדָק, יוֹסֵף וְרַחֵל, שֶׁכֵּשׁ מְזַדְּוֹגִים כְּאֶחָד נִקְרָאוּ צְדִיקִים.

וְאֵלֹו טוּחְנִים מִן לְצַדִּיקִים וְדָאִי,

וְיַחַד לִימָא מְלָה דְקַטוּרָא דְאוּרִייתָא וְנִזְיֵל. פָּתַח רַבִּי חִיָּיא וְאָמַר, (ישעיה מה) הֲרַעִיפוּ שָׁמַיִם מִמַּעַל וְגוֹ', הַאי קָרָא רָזָא הוּא דְחֻכְמָתָא, דְאוּלִּיפְנָא מִבוּצִינָא קְדִישָׁא. הֲרַעִיפוּ שָׁמַיִם מִמַּעַל. מָהִי הֲרַעִיפוּ. כְּמָה דְאֵתְ אָמַר (דברים לב) יַעֲרֹף כַּמָּטֵר לִקְחִי. וְעַל סְטָרָא דְמָטֵרָא דְהוּא מְזוּנָא דְכֻלָּא קָאֵמַר. וְעַל דָּא, כָּל עֵינֵי עֲלָמָא מִצְפֵּן לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְמִזְוֵי, בְּגִין דְאִיהוּ יְהִיב מְזוּנָא לְכֻלָּא, וְזֵן כָּל, כְּמָה דְאֵתְ אָמַר, (תהלים קמה) עֵינֵי כָל אֱלֹהִים יִשְׁבְּרוּ וְגוֹ'.

וְאִי תִימָא דְבִבְאֵתֵר דָּא דְאֶקְרִי שָׁמַיִם תְּלִיא מְלֵתָא. הָא תְּנִינָן, דְלֹאוּ בְּזִכּוֹתָא תְּלִיא מְלֵתָא. וְזִכּוֹתָא, הָא אוּקְמוּהָ צְדָקָה. וְתַרְגּוּם צְדָקָה, זְכוּתָא. וְזִכּוֹתָא וְשָׁמַיִם חַד מְלָה הוּא, וְהָכָא הֲרַעִיפוּ שָׁמַיִם. (ואי תימא ביה תליא) כְּתוּב מִמַּעַל, מִמַּעַל וְדָאִי, מִעֲתִיקָא קְדִישָׁא קָא (דף כ"ד ע"א) אֵתְיָא, וְלֹא מֵהוּא אֵתֵר דְאֶקְרִי שָׁמַיִם, וְאֶקְרִי זְכוּתָא, אֲלֵא מִמַּעַל דְיִיקָא.

וְשִׁחְקִים יִזְלוּ צְדָק, דְכַד שָׁמַיִם נָטִיל לִיה מִמַּעַל, מֵהוּא אֵתֵר עֲלָאָה דְשָׁאֲרֵי עֲלוּי, כְּדִין שִׁחְקִים יִזְלוּ צְדָק. מָאן שִׁחְקִים. אֵתֵר דְטוּחְנִין מְנָא לְצַדִּיקִיא. וּמֵאִי נִינְהוּ. נִצַּח וְהוּד, דְאִינוּן וְדָאִי טוּחְנִין מְנָא לְצַדִּיקִיא. לְמָאן. לְהוּא אֵתֵר דְאֶקְרִי צְדִיק דְהָא אִינוּן טוּחְנִין לִיה לְהוּא מְנָא דְאֵתְיָא מְלַעִילָא, וְכָל הוּא טִיבוּ מִתְּכַנְיֵשׁ בְּגוּוּיָהוּ, לְמִיָּהֵב לִיה לְדַרְגָּא דְצְדִיק, בְּגִין דִּיתְבָּרְכוּן צְדָק מֵהוּא נְזִילוּ דְלֵהוּן, וְעַל דָּא טוּחְנִין מְנָא לְצַדִּיקִיא. מָאן צַדִּיקִיא דָּא צְדִיק וְצְדָק, יוֹסֵף וְרַחֵל, דְכַד מְזַדְּוּוּן כְּתָדָא צַדִּיקִים אֶקְרוּ.

וְאֵלִין טוּחְנִין מְנָא לְצַדִּיקִיא וְדָאִי, וְעַל דָּא וְשִׁחְקִים יִזְלוּ צְדָק. כְּדִין תְּפַתַּח אַרְץ

ועל פן - ושחקים יזלו צדק. אז תפתח ארץ - למטה. ויפרו ישע - בני העולם. וצדקה תצמיח יחד - כל הרחמים וכל הטוב של העולם מתרבים, ומזונותיהם של בני אדם מצויים בעולם, אז נוספת שמחה על שמחה, וכל העולמות מתברכים. אמר רבי אחא, אלמלא לא באתי אלא לשמע את זה - די לי.

פתח רבי יוסי ואמר, (שופטים ה) לפי לחוקקי ישראל המתנדבים בעם ברכו ה'. בא ראה, כל הרצון וכל הלב שצריך אדם להריק ברכות ממעלה למטה, ליחד את השם הקדוש, לבקש בתפלה לקדוש ברוך הוא ברצון ובכונת הלב, להשפיע מאותו הנחל העמק, כמו שכתוב (תהלים קל) ממעמקים קראתיה ה', ששם העמק של הכל, בעמקים העליונים, שהם הראשית העליונה שאב ואם מזדווגים. אף כאן לפי לחוקקי ישראל, מי הם חוקקי ישראל? לא כתוב חוקקי ישראל, אלא לחוקקי, אלו אבא ואמא שהם מחוקקים לישראל הקדוש שהוא שופע מביניהם.

המתנדבים בעם - אלו הם האבות שנקראים נדיבים, כמו שנאמר נדיבי עמים נאספו עם אלהי אברהם. אז ברכו ה', להשפיע ממנו ברכות למטה, וימצאו ברכות בעולם כלם, שששכאן נמצאות ברכות מלמעלה, אז הכל בשמחה והכל בשלמות. אשרי חלקם של ישראל שהקדוש ברוך הוא מריק עליהם ברכות ומקשיב לתפלתם, ועליהם כתוב, פנה אל תפלת הערער ולא בזה את תפלתם וגו'.

לתתא. ויפרו ישע, בני עלמא. וצדקה תצמיח יחד, כל רחמי, וכל טיבו דעלמא סגיא, ומזונותיהו דבני נשא משתכחי בעלמא, כדין חדוה על חדוה אתוסף, וכל עלמין מתברכאן. אמר רבי אחא, אלמלא לא אתינא אלא למשמע דא די.

פתח רבי יוסי ואמר, (שופטים ה) לפי לחוקקי ישראל המתנדבים בעם ברכו יי'. תא חזי, כל רעותא, וכל לבא, דבעי בר נש לארקא ברקאן מעילא לתתא, ליחדא שמא קדישא. לבעי בצלותא לקודשא בריה הוא ברעותא ובכונה דלבא, לנגדא מההוא נחלא עמיקא, כמה דכתיב, (תהלים קל) ממעמקים קראתיה יי', דתמן עומקא דכלא, בעמיקי עלאי, דאינון שירותא עלאה, דאבא ואימא מזדווגין. אוף הכא לפי לחוקקי ישראל, מאן חוקקי ישראל. לא כתיב חוקקי ישראל, אלא לחוקקי. אליון אבא ואימא, דאינון מחוקקי לישראל קדישא, דאיהו נגיד מביניהו.

המתנדבים בעם, אליון אינון אבהן, דאקרוין נדיבים, כמה דאת אמר (תהלים מז) נדיבי עמים נאספו עם אלהי אברהם. כדין ברכו יי', לנגדא מגייה ברקאן לתתא, וישתכחון ברקאן בעלמא כלהו, דכד הכא משתכחין ברקאן מלעילא כלא הוא בחדוותא כלא הוא בשלימו. זכאה חולקיהו דישראל, דקודשא בריה הוא מריק עליהו ברקאן, וציית צלותהו, ועלייהו כתיב, (תהלים קב) פנה אל תפלת הערער ולא בזה את תפלתם וגו'.